

**การพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำของคณะกรรมการสถานักเรียน
ในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 22 และ 23
Development for Leadership Enhancement Program of Student Council
Committees in Secondary Schools under the Secondary Educational Service
Area Office 22 and 23**

เชษฐศักดิ์ คำมะวาปี¹ ปรีชา คัมภีรปรกรณ์² และ SAYAN BOONBAI³

Chetthasak Khammawapee¹ Preecha Kampirapakorn² and Sayan BoonBai³

¹นักศึกษาคณะศึกษาศาสตร์ สาขาวิชาการศึกษาและภาวะผู้นำ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

^{2,3}อาจารย์ประจำหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

อีเมล : teetexas9188@gmail.com

วันที่รับบทความ (Received) 29 สิงหาคม 2563

วันที่ได้รับการแก้ไข (Revised) 23 กันยายน 2563

วันที่ตอบรับบทความ (Accepted) 24 กันยายน 2563

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีความมุ่งหมาย เพื่อ 1) ศึกษาองค์ประกอบภาวะผู้นำของคณะกรรมการสถานักเรียน 2) สร้างและพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำของคณะกรรมการสถานักเรียน 3) ตรวจสอบและประเมินประสิทธิผลของโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำของคณะกรรมการสถานักเรียน ใช้ระเบียบวิธีการวิจัยและพัฒนา แบ่งเป็น 3 ระยะ คือ 1) ศึกษาองค์ประกอบภาวะผู้นำของคณะกรรมการสถานักเรียน 2) สร้างและพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำของคณะกรรมการสถานักเรียน 3) ตรวจสอบและประเมินประสิทธิผลของโปรแกรมโดยการทดลองใช้ ตัวอย่างในการทดลองใช้โปรแกรม ประกอบด้วย คณะกรรมการสถานักเรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 22 และ 23 ประจำปีการศึกษา 2563 จำนวน 24 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบประเมินความรู้ และทักษะภาวะผู้นำก่อน และหลังการเข้าร่วมโปรแกรม และแบบประเมินความพึงพอใจโปรแกรม วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าทดสอบที ผลการวิจัยพบว่า 1) องค์ประกอบภาวะผู้นำคณะกรรมการสถานักเรียนมี 4 องค์ประกอบ คือ (1) มนุษยสัมพันธ์ (2) ความรับผิดชอบ (3) การตัดสินใจ และ (4) การสร้างทีมงาน 2) โปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำของคณะกรรมการสถานักเรียนมี 6 องค์ประกอบ คือ (1) หลักการและเหตุผล (2) วัตถุประสงค์ (3) รูปแบบวิธีการเสริมสร้างภาวะผู้นำ (4) เนื้อหาสาระ (5) กิจกรรมการพัฒนา และ (6) การวัดและประเมินผล 3) ผลการประเมินประสิทธิผลของโปรแกรม โดยการทดลองใช้ พบว่า (1) ความรู้ และ ทักษะภาวะผู้นำของคณะกรรมการสถานักเรียนหลังการเข้าร่วมโปรแกรม สูงกว่าก่อนเข้าร่วมโปรแกรม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .01 และ (2) ความพึงพอใจของผู้เข้าร่วมโปรแกรม และผู้สังเกตการณ์ อยู่ในระดับมากที่สุด

คำสำคัญ: โปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำ, คณะกรรมการสภานักเรียน

ABSTRACT

The purposes of this research were to: 1) examine components of leadership of student council committees, 2) construct and develop the leadership enhancement program for student council committees, and 3) validate and assess the effectiveness of the developed program. This Research and Development (R&D) was performed in three phases: Phase I- Investigation of the student council committees, Phase II- Construction and development of the leadership enhancing program for student council committees and Phase III- Validation and evaluation of the program efficiency. The developed program was implemented with a sample of 24 members of student council committees, selected through a purposive sampling technique and volunteering in secondary schools under the Secondary Educational Service Area Office 22 and 23 (SESAO) in the academic year 2020. The tools for evaluating the efficiency of the developed program included: 1) a leadership knowledge and skills assessment form for student council committee members before and after the intervention; and 2) a satisfaction assessment of participants and observers after the intervention. Statistics for data analysis were percentage, mean, standard deviation, and t-test. The findings were as follows: 1) The leadership of student council committees consisted of four components: (1) Human relationship, (2) Responsibility, (3) Decision making, and (4) Team building. 2) The leadership enhancement program for student council committees comprised six components, including rational, objectives, methods for leadership development, contents, activities, and measurement and evaluation 3) The results of effective assessment of the developed program implementation revealed that: 1) Leadership knowledge and skills of student council committee members after the intervention was significantly higher than that of before at the statistical significance of .01 level, and 2) The satisfaction of program participants and observers after the intervention was at the highest level.

Keywords: Leadership Enhancement Program, Student Council Committees

บทนำ

ปัจจุบันการเปลี่ยนแปลงเป็นไปอย่างรวดเร็ว เนื่องจากความเจริญก้าวหน้าทางด้านเทคโนโลยี ข้อมูล ข่าวสารและการคมนาคม ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของมนุษย์จากยุคอนาล็อกไปสู่ยุคดิจิทัล โลกในศตวรรษที่ 21 ทุกประเทศต้องปรับตัวเพื่อความอยู่รอดและมีภูมิคุ้มกันอย่างมั่นคง ประเทศไทยจำเป็นต้องมีการพัฒนาในด้านต่าง ๆ ให้เจริญก้าวหน้าทัดเทียมนานาประเทศ โดยการเปลี่ยนแปลงสู่อุตสาหกรรม 4.0 (The Fourth Industrial Revolution) รัฐบาลได้กำหนดนโยบาย “โมเดลประเทศไทย 4.0” หรือ “Thailand 4.0” มาใช้เพื่อผลักดันประเทศให้หลุดพ้นจากประเทศที่มีรายได้ปานกลางไปสู่ประเทศที่มีรายได้สูง (เพ็ญพร ทองคำสุข, 2553) ทรัพยากรมนุษย์ที่เป็นกลุ่มพลังของชาติ คือ เด็กและเยาวชน การให้ความสำคัญกับศักยภาพของเด็กและเยาวชน ย่อมเป็นการเตรียมการเพื่อรับการเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้น ดังคำกล่าวที่ว่า “เด็กวันนี้ คือ ผู้ใหญ่ในวันหน้า” (พสุ เดชะรินทร์, 2555) โดยสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานได้ให้ความสำคัญต่อนักเรียน การพัฒนานักเรียนจึงเป็นภารกิจที่สำคัญที่จะต้องมีการส่งเสริมให้ดำเนินงานสถานศึกษา มุ่งเน้นให้คิดเป็นทำเป็น แก้ปัญหาเป็น เป็นสมาชิกที่ดีต่อสังคมและส่งเสริมความสามัคคีในหมู่คณะ ดังนั้นสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานจึงต้องขับเคลื่อนกิจกรรมสถานศึกษาสู่สถานศึกษาอย่างเป็นรูปธรรม สถานศึกษาเป็นกิจกรรมสำคัญในการพัฒนานักเรียนให้มีภาวะผู้นำ การเป็นผู้นำ การทำงานเป็นทีมและการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการพัฒนาโรงเรียน สถานศึกษาจึงเป็นรากฐานที่มีความสำคัญต่อการพัฒนาทรัพยากรบุคคลให้เติบโตและเป็นพลังที่เข้มแข็งของชาติ (สำนักพัฒนากิจกรรมนักเรียน, 2557)

จากเหตุผลดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจในการศึกษาวิจัยการพัฒนภาวะผู้นำในนักเรียน โดยกำหนดเป้าหมายที่ศึกษาคือ กลุ่มของคณะกรรมการสถานศึกษาในระดับมัธยมศึกษา ซึ่งเป็นผู้นำนักเรียนในการขับเคลื่อนกิจกรรมต่าง ๆ ในโรงเรียน สอดคล้องกับ เอื้อนจิต พานทองวิริยะกุล และสัญญา เคนาภูมิ (2561) ได้ศึกษาภาวะผู้นำกับการพัฒนาสุขภาวะของประชาชนให้ยั่งยืน กล่าวไว้ว่าการที่แต่ละองค์กรจะประสบความสำเร็จตามเป้าหมายและวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้จะต้องมีผู้นำที่มีภาวะผู้นำเป็นผู้พาองค์กร สามารถโน้มน้าวใจ ชักนำให้สมาชิกในกลุ่มเชื่อถือและให้ความร่วมมือในการดำเนินงานจนบรรลุผลสำเร็จตามที่องค์กรกำหนดไว้ และการจัดโปรแกรมฝึกอบรมด้านภาวะผู้นำจะช่วยพัฒนาคุณสมบัติการเป็นผู้นำที่ดีได้ เพราะส่วนใหญ่จะเน้นภาคปฏิบัติ (สุเทพ พงศ์ศรีวัฒน์, 2550) ดังนั้นผู้วิจัยจึงได้กำหนดประเด็นการวิจัย เรื่อง การพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำของคณะกรรมการสถานศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 22 และ 23 นั้นเพราะผู้วิจัยเห็นว่า การพัฒนาภาวะผู้นำให้เกิดผลคุ้มค่า จำเป็นต้องให้ความสำคัญกับเรื่องโปรแกรมของการพัฒนาเป็นพิเศษ ที่จะเป็นการถ่ายทอดความรู้และหลักการเรื่องภาวะผู้นำไปสู่การปฏิบัติ คณะกรรมการสถานศึกษา เป็นเยาวชนที่มีบทบาทเป็นผู้นำนักเรียนในโรงเรียน เป็นผู้นำการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ภายในโรงเรียน เป็นต้นแบบของนักเรียนรุ่นต่อ ๆ ไป และคาดหวังเป็นอย่างยิ่งว่าโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำของคณะกรรมการสถานศึกษาในครั้งนี้ จะส่งผลให้นักเรียนมีความเป็นผู้นำและมีภาวะผู้นำที่จะนำกลับไปใช้ที่โรงเรียน บ้าน และการทำงานในอนาคตที่ต้องใช้ภาวะผู้นำสูงขึ้นต่อไป

คำถามของการวิจัย

1. องค์ประกอบภาวะผู้นำของคณะกรรมการสถานักเรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 22 และ 23 ที่เหมาะสมควรประกอบด้วยอะไรบ้าง
2. โปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำของคณะกรรมการสถานักเรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 22 และ 23 ที่พัฒนาขึ้นควรมีลักษณะเป็นอย่างไร
3. ประสิทธิภาพของโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำของคณะกรรมการสถานักเรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 22 และ 23 ที่พัฒนาขึ้นโดยการทดลองใช้ เป็นอย่างไร

ความมุ่งหมายของการวิจัย

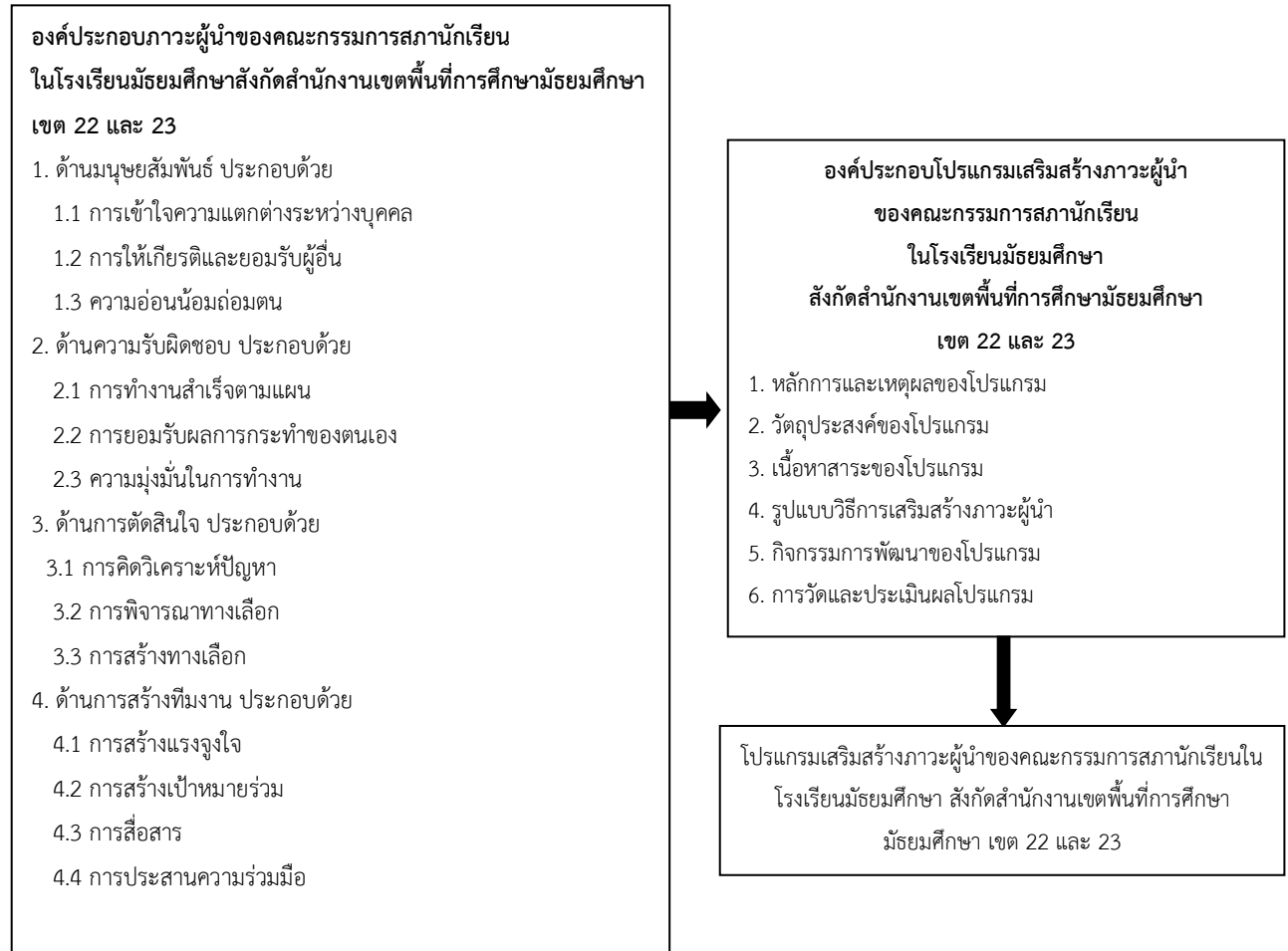
1. เพื่อศึกษาองค์ประกอบภาวะผู้นำของคณะกรรมการสถานักเรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 22 และ 23
2. เพื่อสร้างและพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำของคณะกรรมการสถานักเรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 22 และ 23
3. เพื่อตรวจสอบและประเมินประสิทธิภาพของโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำของคณะกรรมการสถานักเรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 22 และ 23 ที่พัฒนาขึ้น โดยการทดลองใช้

แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. แนวคิดที่เกี่ยวข้องกับภาวะผู้นำ ประกอบด้วย ความหมายของภาวะผู้นำ ความสำคัญของภาวะผู้นำ แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับภาวะผู้นำ แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับวิธีการเสริมสร้างภาวะผู้นำ
2. แนวคิดที่เกี่ยวข้องกับภาวะผู้นำของคณะกรรมการสถานักเรียน ประกอบด้วย แนวคิดที่เกี่ยวข้องกับสถานักเรียน แนวคิดที่เกี่ยวข้องกับภาวะผู้นำนักเรียน
3. แนวคิดที่เกี่ยวข้องกับการสร้างและพัฒนาโปรแกรมการเสริมสร้างภาวะผู้นำ ประกอบด้วย แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวข้องกับโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำ การสร้างและพัฒนาโปรแกรม ความหมายของโปรแกรม องค์ประกอบของโปรแกรม คู่มือการใช้โปรแกรม การวัดและประเมินผลโปรแกรม
4. แนวคิดเกี่ยวกับการวิจัยและพัฒนา ประกอบด้วย ความหมายของการวิจัยและพัฒนา ความสำคัญของการวิจัยและพัฒนา กระบวนการวิจัยและพัฒนา ลักษณะของการวิจัยและพัฒนา ข้อดีและข้อจำกัดของการวิจัยและพัฒนา

กรอบแนวคิดของการวิจัย

กรอบแนวคิดการวิจัยการพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำของคณะกรรมการสถานักเรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 22 และ 23 ดังแสดงในภาพประกอบ 1 ดังนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดของการวิจัย

วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำของคณะกรรมการสถานักเรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 22 และ 23 ครั้งนี้ แบ่งการวิจัยออกเป็น 3 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 ศึกษาองค์ประกอบภาวะผู้นำของคณะกรรมการสถานักเรียน

ขั้นที่ 1 ศึกษาเอกสารและแนวคิดเกี่ยวกับองค์ประกอบและตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำของคณะกรรมการสถานักเรียน โดยใช้แบบสังเคราะห์เอกสาร

ขั้นที่ 2 ตรวจสอบ ยืนยัน ความถูกต้องและความเหมาะสมเกี่ยวกับองค์ประกอบและตัวบ่งชี้

ภาวะผู้นำของคณะกรรมการสถานักเรียน โดยใช้แบบสัมภาษณ์ด้วยวิธีการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 12 คน วิเคราะห์ข้อมูลโดยผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์มาวิเคราะห์เนื้อหา

ระยะที่ 2 สร้างและพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำของคณะกรรมการสถานักเรียน

ขั้นที่ 1 ศึกษาเอกสารและแนวคิดเกี่ยวกับการสร้างและพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำของคณะกรรมการสถานักเรียน เพื่อนำข้อมูลที่ได้มาสังเคราะห์หาค่าประกอบของโปรแกรม

ขั้นที่ 2 สร้างโปรแกรมและคู่มือประกอบการใช้โปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำของคณะกรรมการสถานักเรียน

โปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำของคณะกรรมการสถานักเรียน ประกอบด้วย 1) หลักการและเหตุผลของโปรแกรม 2) วัตถุประสงค์ของโปรแกรม 3) รูปแบบวิธีการเสริมสร้างภาวะผู้นำ 4) เนื้อหาสาระของโปรแกรม 5) กิจกรรมการพัฒนาของโปรแกรม และ 6) การวัดและประเมินผลโปรแกรม

คู่มือประกอบการใช้โปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำของคณะกรรมการสถานักเรียน ประกอบด้วย 1) คำชี้แจงการใช้คู่มือ 2) วัตถุประสงค์ 3) การเตรียมการ วัสดุอุปกรณ์ สื่อ 4) รูปแบบ วิธีการพัฒนาภาวะผู้นำ 5) เนื้อหาความรู้และกิจกรรม 6) ใบงานหรือแบบฝึกปฏิบัติ 7) การวัดและประเมินผล และ 8) เอกสารอ้างอิง

ขั้นที่ 3 ตรวจสอบ ยืนยัน ความสอดคล้อง ความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของโปรแกรม และคู่มือประกอบการใช้โปรแกรม โดยการประเมินจากผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 7 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย 1) แบบประเมินความสอดคล้อง IOC พบว่า มีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) โดยรวมอยู่ที่ 0.96 และรายข้ออยู่ระหว่าง 0.86–1.00 2) แบบประเมินความเหมาะสม (Propriety Standards) พบว่า โปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำของคณะกรรมการสถานักเรียน มีค่าความเหมาะสม และความเป็นไปได้ อยู่ในระดับมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$ = 4.93)

ขั้นที่ 4 สร้างและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือประเมินประสิทธิผลของการทดลองใช้โปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำของคณะกรรมการสถานักเรียน กลุ่มตัวอย่าง คณะกรรมการสถานักเรียน (ชุดเก่า) ประจำปีการศึกษา 2562 ที่ไม่ใช่ตัวอย่างจริง รวม 30 คน

ระยะที่ 3 ตรวจสอบและประเมินประสิทธิผลของโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำของคณะกรรมการสถานักเรียน โดยการทดลองใช้

ขั้นที่ 1 ทดลองใช้โปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำของคณะกรรมการสถานักเรียน โดยการอบรมเชิงปฏิบัติการ ตัวอย่างที่ใช้ในขั้นทดลองใช้ คือ คณะกรรมการสถานักเรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 22 และ 23 ประจำปีการศึกษา 2563 จาก 3 จังหวัดได้แก่ จังหวัดสกลนคร จังหวัดนครพนม และจังหวัดมุกดาหารจำนวน 24 คน

เครื่องมือที่ใช้ประกอบด้วย 1) โปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำของคณะกรรมการสถานักเรียน 2) คู่มือประกอบการใช้โปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำของคณะกรรมการสถานักเรียน 4 เล่ม 3) แบบประเมินความรู้ภาวะผู้นำก่อนและหลังการเข้าร่วมโปรแกรม 4) แบบประเมินทักษะภาวะผู้นำ ก่อนและหลังการเข้าร่วมโปรแกรม 5) แบบประเมินความพึงพอใจหลังการเข้าร่วมโปรแกรม

ขั้นที่ 2 ประเมินประสิทธิผลของการทดลองใช้โปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำของคณะกรรมการสถานักเรียน

สรุปผล

1. องค์ประกอบภาวะผู้นำของคณะกรรมการสถานักเรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 22 และ 23 ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบหลัก 13 องค์ประกอบย่อย และ 36 ตัวบ่งชี้ ดังนี้ องค์ประกอบหลักที่ 1 มนุษยสัมพันธ์ มี 3 องค์ประกอบย่อย 1) การเข้าใจความแตกต่างระหว่างบุคคล 2) การให้เกียรติและยอมรับผู้อื่น และ 3) ความอ่อนน้อมถ่อมตน องค์ประกอบหลักที่ 2 ความรับผิดชอบ มี 3 องค์ประกอบย่อย 1) ความมุ่งมั่นในการทำงาน 2) การทำงานสำเร็จตามแผน และ 3) การยอมรับผลการกระทำของตนเอง องค์ประกอบหลักที่ 3 การตัดสินใจ มี 3 องค์ประกอบย่อย 1) การคิดวิเคราะห์ปัญหา 2) การสร้างทางเลือก และ 3) การพิจารณาทางเลือก และ องค์ประกอบหลักที่ 4 การสร้างทีมงาน มี 4 องค์ประกอบย่อย 1) การสร้างแรงจูงใจ 2) การสร้างเป้าหมายร่วม 3) การสื่อสาร และ 4) การประสานความร่วมมือ

2. โปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำของคณะกรรมการสถานักเรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 22 และ 23 ประกอบด้วย 6 องค์ประกอบ 1) หลักการและเหตุผลของโปรแกรม 2) วัตถุประสงค์ของโปรแกรม 3) รูปแบบวิธีการเสริมสร้างภาวะผู้นำ 4) เนื้อหาสาระของโปรแกรม 5) กิจกรรมการพัฒนาของโปรแกรม และ 6) การวัดและประเมินผลโปรแกรม และคู่มือประกอบการใช้โปรแกรม ประกอบด้วยคู่มือการเสริมสร้างภาวะผู้นำ 4 เล่ม คือ 1) คู่มือการเสริมสร้างภาวะผู้นำ ด้านมนุษยสัมพันธ์ 2) คู่มือการเสริมสร้างภาวะผู้นำ ด้านความรับผิดชอบ 3) คู่มือการเสริมสร้างภาวะผู้นำ ด้านการตัดสินใจ และ 4) คู่มือการเสริมสร้างภาวะผู้นำ ด้านการสร้างทีมงาน

3. การตรวจสอบและประเมินประสิทธิผลของโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำของคณะกรรมการสถานักเรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 22 และ 23 ที่พัฒนาขึ้นโดยการทดลองใช้ (Trial run) พบว่า 1) ความรู้ภาวะผู้นำของคณะกรรมการสถานักเรียนหลังการเข้าร่วมโปรแกรม สูงกว่าก่อนเข้าร่วมโปรแกรม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .01 2) ทักษะภาวะผู้นำของคณะกรรมการสถานักเรียนหลังการเข้าร่วมโปรแกรม สูงกว่าก่อนเข้าร่วมโปรแกรม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .01 และ 3) ความพึงพอใจของผู้เข้าร่วมโปรแกรม และผู้สังเกตการณ์อยู่ในระดับมากที่สุด

สรุปได้ว่า โปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำของคณะกรรมการสถานักเรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 22 และ 23 สามารถเสริมสร้างความรู้ และทักษะภาวะผู้นำของคณะกรรมการสถานักเรียนได้

อภิปรายผล

1. องค์ประกอบภาวะผู้นำของคณะกรรมการสถานักเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 22 และ 23 ประกอบด้วย มนุษยสัมพันธ์ ความรับผิดชอบ การตัดสินใจ และการสร้าง

ทีมงาน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า คณะกรรมการสถานักเรียนเป็นผู้นำนักเรียนในการทำกิจกรรมของโรงเรียน จำเป็นต้องทำงานร่วมกับผู้อื่นอยู่เสมอ การสร้างมนุษยสัมพันธ์ที่ดีกับบุคคลอื่นจะทำให้ได้รับความร่วมมือในการทำงาน การมีความรับผิดชอบในการทำงานจะทำให้ผลงานออกมาดีและสำเร็จในเวลาที่กำหนด การตัดสินใจร่วมกันกับทีมงานในหลายสถานการณ์ต้องอาศัยการคิดวิเคราะห์ถึงปัญหา แนวทางการแก้ไขปัญหา สามารถที่จะตัดสินใจได้ถูกต้องและยอมรับผลจากการตัดสินใจร่วมกัน อีกทั้งยังจำเป็นต้องสร้างทีมงานที่เข้มแข็งเพื่อทำกิจกรรมของส่วนรวมให้สำเร็จได้ด้วยดี สอดคล้องกับ ปฏิมา นรภัทรพิมล (2561) จาก การศึกษาการพัฒนาภาวะผู้นำของคณะกรรมการสถานักเรียนระดับมัธยมศึกษา สรุปได้ว่า มนุษยสัมพันธ์ เป็นองค์ประกอบหนึ่งของภาวะผู้นำของคณะกรรมการสถานักเรียนระดับมัธยมศึกษา เช่นเดียวกับบงราม ชลอเจริญยิ่ง (2559) ได้ศึกษาองค์ประกอบภาวะผู้นำนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา พบว่า องค์ประกอบหลักของผู้นำนักเรียนที่ต้องมีคือ ความรับผิดชอบ อีกทั้ง John Score-Average (2016) กล่าวว่า การตัดสินใจ คือจุดแข็งและขีดความสามารถสำหรับผู้นำ และ สุเวช กลัปศรี (2557) ได้ศึกษาเรื่องภาวะผู้นำที่ควรพัฒนาในเยาวชน พบว่าเด็กหรือเยาวชนควรได้รับการเสริมสร้างหรือพัฒนาภาวะผู้นำใน 19 ด้าน ส่วนหนึ่งที่สอดคล้องกับงานวิจัย คือ การเสริมสร้างภาวะผู้นำ ด้านการมีมนุษยสัมพันธ์ ความรับผิดชอบ การตัดสินใจในการแก้ปัญหา และทักษะการสร้างทีมงาน

2. ผลการสร้างและพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำของคณะกรรมการสถานักเรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 22 และ 23 พบว่า โปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำของคณะกรรมการสถานักเรียน หมายถึง แผนหรือกิจกรรมเฉพาะทางที่มุ่งพัฒนาผู้เข้าร่วมโปรแกรมได้รับการพัฒนาตามจุดมุ่งหมายหรือลักษณะของโปรแกรมที่วางไว้อย่างเป็นระบบมีขั้นตอนที่ชัดเจน มีการปฏิบัติอย่างต่อเนื่อง สอดคล้องกับ ญดาภักดิ์ กลัปดี (2559) ได้ให้ความหมายโปรแกรมไว้ว่า โปรแกรม หมายถึง แผนหรือกิจกรรมอันเป็นมวลประสบการณ์ที่วางไว้อย่างเป็นระบบระเบียบโดยมีขั้นตอนในการพัฒนาที่สร้างขึ้นโดยการประยุกต์จากองค์ประกอบที่เชื่อมโยงสัมพันธ์กันของหลักการแนวคิดทฤษฎีที่เป็นพื้นฐานของการพัฒนาโปรแกรมเพื่อนำไปสู่การปฏิบัติให้ได้ตามวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายภายใต้บริบทของการพัฒนาในแต่ละองค์กร ซึ่งโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำของคณะกรรมการสถานักเรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 22 และ 23 ประกอบด้วย 6 องค์ประกอบ ดังนี้ 1) หลักการของโปรแกรม 2) วัตถุประสงค์ของโปรแกรม 3) รูปแบบวิธีการเสริมสร้างภาวะผู้นำ 4) เนื้อหาสาระของโปรแกรม 5) กิจกรรมการพัฒนาของโปรแกรม และ 6) การวัดและประเมินผล

3. ประสิทธิผลของโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำของคณะกรรมการสถานักเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 22 และ 23 ที่พัฒนาขึ้นโดยการทดลองใช้ พบว่า ความรู้ภาวะผู้นำหลังการเข้าร่วมโปรแกรมสูงกว่าก่อนเข้าร่วมโปรแกรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .01 ผลการประเมินทักษะภาวะผู้นำของคณะกรรมการสถานักเรียนก่อนและหลังการเข้าร่วมโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำของคณะกรรมการสถานักเรียน พบว่า ทักษะภาวะผู้นำหลังการเข้าร่วมโปรแกรมสูงกว่าก่อนเข้าร่วมโปรแกรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .01 และผลการประเมินความพึงพอใจของผู้เข้าร่วมโปรแกรมและผู้สังเกตการณ์พบว่าความพึงพอใจในโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำของคณะกรรมการสถานักเรียนอยู่ในระดับมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ย

($\bar{X} = 4.64$) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D. = 0.32) สอดคล้องกับ จักรี ตันเชื้อ (2555) ทำการวิจัยเรื่อง การพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำของคณะกรรมการองค์การนักศึกษาอาชีวศึกษา ในวิทยาลัยเทคนิค ภาตะวันออกเฉียงเหนือ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา พบว่า ภาวะผู้นำของคณะกรรมการ องค์การนักศึกษาอาชีวศึกษา หลังเข้าร่วมโปรแกรมสูงกว่าก่อนเข้าร่วมโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำอย่างมี นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และผลการประเมินความพึงพอใจของผู้เข้าร่วมโปรแกรม หลังการเข้าร่วม โปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำของคณะกรรมการองค์การนักศึกษา อาชีวศึกษาโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เช่นเดียวกับ ปิยะพันธ์ ชัยเสนา (2557) ได้ศึกษาวิจัยการพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำของผู้นำนักเรียน ระดับชั้นมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ผลการตรวจสอบประสิทธิผลของ โปรแกรม พบว่า ภาวะผู้นำหลังการใช้โปรแกรมสูงกว่าก่อนการใช้โปรแกรม และความพึงพอใจของผู้เกี่ยวข้อง อยู่ในระดับมาก

จากประสิทธิผลโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำของคณะกรรมการสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขต พื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 22 และ 23 ที่พัฒนาขึ้นโดยการทดลองใช้ สามารถสรุปได้ว่า โปรแกรม เสริมสร้างภาวะผู้นำของคณะกรรมการสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 22 และ 23 สามารถเสริมสร้างความรู้ และทักษะการใช้ภาวะผู้นำของคณะกรรมการสถานศึกษา ซึ่ง ประกอบด้วย ภาวะผู้นำด้าน มนุษย์สัมพันธ์ ความรับผิดชอบ การตัดสินใจ และการสร้างทีมงาน ให้เพิ่มมากขึ้น เป็นประโยชน์ในการนำความรู้และทักษะภาวะผู้นำที่มีในตัวเองไปปรับใช้ในการทำงานร่วมกับผู้อื่น ประยุกต์ใช้กับการปฏิบัติงานจริง สามารถเป็นแบบอย่างที่ดีให้กับผู้อื่นประพฤติปฏิบัติตามได้ และเชื่อได้ว่า โปรแกรมนี้สามารถนำไปใช้ได้จริงในบริบทของพื้นที่ 3 จังหวัด คือ สกลนคร นครพนม มุกดาหาร สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 22 และ 23

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

1.1 ผลการวิจัยในครั้งนี้ พบว่า องค์ประกอบภาวะผู้นำของคณะกรรมการสถานศึกษา ประกอบด้วย มนุษย์สัมพันธ์ ความรับผิดชอบ การตัดสินใจ และการสร้างทีมงาน ซึ่งเชื่อมโยงกับ 13 องค์ประกอบย่อย และ 36 ตัวบ่งชี้ สามารถนำไปใช้ เพื่อการเสริมสร้างภาวะผู้นำของคณะกรรมการสภานักเรียนในรูปแบบอื่นได้

1.2 โปรแกรมนี้ สามารถแบ่งแยกการเสริมสร้างภาวะผู้นำในแต่ละด้านเพื่อจุดประสงค์เฉพาะกิจ ได้ ตามคู่มือการเสริมสร้างภาวะผู้นำ 4 เล่ม และควรศึกษารายละเอียดโดยรวมของโปรแกรมนี้ก่อนการ ประยุกต์ใช้

1.3 โปรแกรมนี้ สามารถปรับเปลี่ยนดัดแปลงสื่อ กิจกรรม และเกมที่ใช้เสริมสร้างภาวะผู้นำที่หา ได้ง่ายหรือที่มีอยู่แล้ว ตามสถานการณ์ และความสะดวก โดยยึดวัตถุประสงค์ของกิจกรรมเป็นหลัก

2. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยในครั้งต่อไป

ควรมีการวิจัยเพิ่มเติมถึงองค์ประกอบภาวะผู้นำของคณะกรรมการสถานักเรียน เพื่อให้ได้ซึ่งองค์ประกอบภาวะผู้นำที่มากขึ้นหรือศึกษาวิจัยในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอื่น

เอกสารอ้างอิง

- จักรี ต้นเชื้อ. (2555). การพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำของคณะกรรมการองค์การนักศึกษา
อาชีวศึกษาในวิทยาลัยเทคนิคภาคตะวันออกเฉียงเหนือ สังกัดสำนักงานอาชีวศึกษา. (วิทยานิพนธ์
ปริญญาครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร).
- ญดาภักดิ์ กัลปดี. (2559). การพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงเชิงสร้างสรรค์ของครู
ประถมศึกษา. (วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษาดุษฎีบัณฑิต, มหาวิทยาลัยมหาสารคาม).
- นงราม ชลอเจริญยิ่ง. (2559). การพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียน
ขยายโอกาสทางการศึกษา. (วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษาดุษฎีบัณฑิต, มหาวิทยาลัยมหาสารคาม).
- ปฎิมา นรภัทรพิมล. (2561). การพัฒนาภาวะผู้นำของคณะกรรมการสถานักเรียนระดับมัธยมศึกษา
กรณีศึกษาโรงเรียนประชารัฐธรรมคุณ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 35.
วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี. 9(1), 306-319.
- ปิยะพันธ์ ชัยเสนา. (2557). การพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำของผู้นำนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา
สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต,
มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร).
- พสุ เดชะรินทร์. (2555). มองมุมใหม่ ไขสมการความสำเร็จ. กรุงเทพฯ: กรุงเทพฯธุรกิจ.
- เพ็ญพร ทองคำสุก. (2553). ตัวแบบสมการโครงสร้างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาชั้น
พื้นฐาน. (วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต, มหาวิทยาลัยขอนแก่น).
- สำนักพัฒนากิจกรรมนักเรียน สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2557). คู่มือสถานักเรียน ปี
2557. กรุงเทพฯ: สหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- สุเทพ พงศ์ศรีวัฒน์. (2550). ภาวะความเป็นผู้นำ. กรุงเทพฯ: เอ็กซ์เปอร์เน็ท.
- สุเวศ กลัปศรี. (2557). ภาวะผู้นำที่ควรพัฒนาในเยาวชน. วารสารนาคบุตรปริทรรศน์ มหาวิทยาลัยราชภัฏ
นครศรีธรรมราช, 6(2), 132-140.
- เอื้อนจิต พานทองวิริยะกุล และสัญญา เคนาภูมิ. (2561). ภาวะผู้นำกับการพัฒนาสุขภาวะของประชาชนให้
ยั่งยืน. วารสารวิชาการและวิจัย มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ, 8(1), 109.
- John Score-Average. (2016). *POTENTIAL* จุดแข็งและขีดความสามารถสำหรับภาวะผู้นำ. สืบค้นเมื่อวันที่
29 มกราคม 2563, จาก http://www.hoganassessments.com/wp-content/uploads/2016/08/Potential_th.pdf